

บทที่ 5

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) เพื่อศึกษาอนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564) โดยการใช้เทคนิคการวิจัยอนาคต แบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร ในการวางแผน กำหนดนโยบายและการตัดสินใจ เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ รวมถึงการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564)

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับวิทยาลัยอิสลามศึกษาและเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาอิสลาม โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 17 คน ซึ่งมีคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1. เป็นผู้บริหาร ในวิทยาลัยอิสลามศึกษา จำนวน 5 คน
2. เป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จำนวน 4 คน
3. เป็นผู้มีตำแหน่งที่เกี่ยวกับการวางแผนการศึกษา มีความรู้ด้านงานวิจัยและการศึกษาอิสลาม จำนวน 4 คน
4. เป็นบุคคลที่มีความรู้ด้านการบริหารการศึกษาอิสลาม จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ ได้จากการศึกษาข้อมูลสรุปเป็นกรอบ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 17 คน เป็นแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์/สังเคราะห์สร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำเคลฟาย

2. แบบสอบถามรอบ 1 ได้จากผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่าน สร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. แบบสอบถามรอบ 2 มีลักษณะเช่นเดียวกับแบบสอบถามรอบ 1 โดยผู้วิจัยคำนวณค่าสถิติที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คน จากแบบสอบถามรอบที่ 1 และได้แสดงตำแหน่ง มัชยฐาน ขอบเขตของค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ พร้อมทั้งตำแหน่งค่าตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในข้อความที่เป็นแนวทางแต่ละข้อ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้ทราบความคิดเห็นของกลุ่ม และทบทวนคำตอบของตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บข้อมูลในรอบที่ 1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 17 คน โดยติดต่อด้วยตนเองและติดต่อทางโทรศัพท์ อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ที่ต้องมีการเก็บข้อมูล 3 ขั้นตอน ซึ่งตอนแรกเป็นการสัมภาษณ์ จะใช้เวลาประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง ขั้นตอนที่ 2 และ 3 เป็นการส่งแบบสอบถามที่ได้จากการสัมภาษณ์มาให้กรอกข้อมูลจะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

2. การเก็บข้อมูลในรอบที่ 2 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พร้อมแบบสอบถามและชี้แจงการตอบแบบสอบถามส่งด้วยตนเอง

3. การเก็บข้อมูลในรอบที่ 3 วิธีการเก็บข้อมูลใช้วิธีเดียวกับการเก็บข้อมูลในรอบที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ นำความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา และตั้งวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำไปสร้างเป็นข้อคำถามของแบบสอบถามรอบ 1-2

2. แบบสอบถามรอบ 1-2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้การวิเคราะห์ แนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง โดยการวิเคราะห์ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

3. การหาค่าความสอดคล้องทางความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การตัดสินใจที่มีมัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน $(Mo - Mdn)$ ไม่เกิน 1.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IR) ไม่เกิน 1.50 หมายความว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในข้อนั้น

4. แนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 80 ขึ้นไป เห็นสอดคล้องกันว่าเป็นอนาคตภาพที่พึงประสงค์ แสดงว่า แนวโน้มนั้นเป็นอนาคตภาพที่พึงประสงค์

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องอนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564) ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการทำนุศิลปะและวัฒนธรรม ด้านการพัฒนานักศึกษาและกิจการนักศึกษา และด้านการบริหารและจัดการ สรุปได้ดังนี้

5.1.1 ด้านการผลิตบัณฑิต

การผลิตบัณฑิตของวิทยาลัยอิสลามศึกษานั้นควรส่งเสริมและพัฒนาบัณฑิตให้มีจิตสำนึก สาธารณะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีภาวะผู้นำพร้อมเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับทุกคนในสังคมพหุวัฒนธรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

5.1.2 ด้านการวิจัย

การวิจัยของวิทยาลัยอิสลามศึกษาควรศึกษาวิจัยในเชิงสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม เช่น หลักสูตรบูรณาการ วิทยาศาสตร์อิสลาม ธุรกิจอิสลาม อิสลามกับเทคโนโลยี เป็นต้น

5.1.3 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม

การบริการวิชาการแก่สังคมวิทยาลัยอิสลามศึกษาควรส่งเสริมการนำผลการดำเนินงานจากการบริการวิชาการแก่สังคม มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการวิจัย มีการกำหนดยุทธศาสตร์การบริการวิชาการที่ชัดเจนโดยการศึกษาจุดแข็งจุดอ่อน และสำรวจความต้องการของสังคมในขณะนั้น เพื่อจะได้พัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม และขยายการบริการวิชาการให้กว้างมากขึ้น สามารถเข้าไปให้ทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ไม่นับเฉพาะกลุ่ม เป็นแหล่งข้อมูลอิสลามที่สมบูรณ์และครบถ้วนทุกสาขา เน้นการมีส่วนร่วมในการคิดปฏิบัติ เป็นศูนย์กลางการศึกษาอิสลามแก่ชุมชนโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลาง จัดอบรม/ ประชุม/ สัมมนา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโลกมุสลิมในปัจจุบัน โดยประสานงานกับเครือข่ายต่างๆทั้งในและนอกประเทศ เชิญวิทยากรที่เป็นที่สนใจของชุมชนทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยเป็นประจำทุกเดือน อีกทั้งควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในสถาบันปอเนาะให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

5.1.4 ด้านการทำนุศิลปะและวัฒนธรรม

การทำนุศิลปะและวัฒนธรรมวิทยาลัยอิสลามศึกษานั้นควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคม โดยไม่ขัดกับหลักการอิสลาม เช่น วัฒนธรรมความร่วมมือในการประกอบอาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจในเทศกาลสำคัญ ๆ เป็นต้น

5.1.5 ด้านการพัฒนานักศึกษาและกิจการนักศึกษา

การพัฒนานักศึกษาและกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยอิสลามศึกษาควรพัฒนาห้องสมุดให้เอื้อต่อการค้นคว้า พัฒนาห้องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์การศึกษาและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างจริงจัง ส่งเสริมพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาด้าน วิชาการ ภาษา และทักษะการใช้เทคโนโลยี ที่หลากหลายเพื่อให้สามารถแข่งขันกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ได้ ควรสนับสนุนการศึกษาต่อของนักศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีเลิศ ออกแบบกิจกรรม พัฒนาสมรรถนะนักศึกษาให้เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่ มีความรู้และมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม มีบุคลิกภาพที่เป็น อัตลักษณ์ของวิทยาลัย โดยเฉพาะความเป็นมุสลิมที่ดี ส่งเสริมและสนับสนุน กิจกรรมกลุ่มศึกษา (หลักสูตร) เพื่อพัฒนาคุณภาพคุณธรรมจริยธรรม การเรียนและการใช้ชีวิตของนักศึกษา และส่งเสริมให้นักศึกษามีความเป็นสากลตามแบบอิสลาม มีความกล้า มีความเชื่อมั่น เข้าหากับกลุ่มคนได้ทุกศาสนาโดยไม่ทำให้เสียหลักการศาสนาไม่แปลกแยก ไม่แยกตัว ไม่ยึดแค่กลุ่มของตนเอง ที่สำคัญควรพัฒนานักศึกษาให้มีการแต่งกายและมารยาทที่ดีเหมาะสมกับแนวทางอิสลามและของประเทศไทย โดยมีการปลูกฝังนักศึกษาในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม การทำดีและการมีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม ให้นักศึกษามีอิสระในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่ โดยให้อยู่ในกรอบ แบบแผน และนโยบายของมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย

5.1.6 ด้านการบริหารและจัดการ

การบริหารและจัดการของวิทยาลัยอิสลามศึกษานำระบบประกันคุณภาพการศึกษามาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและจัดการอย่างเคร่งครัดและจริงจังอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นหลักจริยธรรมและคุณธรรมแบบอิสลามมาเป็นเอกลักษณ์และธรรมาภิบาลในการกำกับควบคุมองค์กร เร่งรัดให้มีการประหยัดพลังงานและทรัพยากรเพื่อลดรายจ่าย แต่ต้องเน้นความถูกต้อง เหมาะสม คล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ ควรปรับปรุงหลักสูตร การศึกษาในแต่ละสาขาวิชาให้ทันสมัยอยู่เสมอและเพิ่มหลักสูตรที่เป็นความต้องการ ของสังคม และควรตระหนักในเรื่องค่านิยม ศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องความซื่อสัตย์ จรรยาบรรณต่อวิชาชีพและความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องอนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564) ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการทำนุศิลปะและวัฒนธรรม ด้านการพัฒนานักศึกษาและกิจการนักศึกษา และด้านการบริหารและจัดการ สามารถ อภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 ด้านการผลิตบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า การผลิตบัณฑิตของ

วิทยาลัยอิสลามศึกษานั้นควรส่งเสริมและพัฒนาบัณฑิตให้มีจิตสำนึก สาธารณะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีภาวะผู้นำพร้อมเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับทุกคนในสังคมพหุวัฒนธรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายในการศึกษาอิสลามที่ได้กำหนดไว้ว่า การศึกษาในอิสลามมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมมนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดียิ่ง ผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคม รักเพื่อนมนุษย์และพร้อมอุทิศตนเพื่อความเจริญของสังคมมนุษย์ (al-Farhan, 1983 : 34 อ้างถึงใน Ali Mohammad Jubran Saleh, 2551 : 41) แนวคิดดังกล่าวนี้มีฐานที่มาจากอายะฮ์อัลกุรอานที่ได้เชื่อมโยงบังเอิญมุสลิมกับโลกทั้งมวลและได้กำหนดให้มุสลิมรับผิดชอบต่อโลก ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวแก่ ท่านเราะฮ์ฎอฮ์หมัด ﷺ ผู้เป็นแบบอย่างแก่มุสลิมทั้งหลายว่า

{ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ }

“และเราได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใด นอกจากเพื่อเป็นความเมตตาแก่ประชาชาติทั้งหลาย” (อัลอัมบียาฮ์ 21:107)

ดังนั้นการศึกษาในอิสลามจึงจึงมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง มีความภาคภูมิใจในการทำงานเพื่อสังคม ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินชีวิต รักที่จะรักคืออัลลอฮ์ และสร้างสรรค์โลกด้วยการปฏิบัติงานที่ดีในทุกแขนงของชีวิต (Ali Mohammad Jubran Saleh, 2551 : 42)

และได้สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ที่ได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตไว้ว่า คุณสมบัติที่พึงประสงค์ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาพึงมี ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คุณลักษณะของบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติของแต่ละหลักสูตร และคุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต คุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนคุณลักษณะบัณฑิตตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต อาจมีความแตกต่างกันตามลักษณะอาชีพหรือบริบทของผู้ใช้ และอาจปรากฏในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ หรือที่มีลักษณะเพิ่มเติมจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ เช่นการบริหารจัดการ การเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การก้าวทันวิทยาการ ความสามารถในการประยุกต์ความรู้กับการปฏิบัติงานจริง สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หรือผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรที่เน้นการวิจัย ควรมีคุณลักษณะเพิ่มเติมด้านความเป็นนักวิชาการ การเป็นผู้นำทางความคิด โดยเฉพาะความสามารถด้านการคิดเชิงวิพากษ์ และการนำเสนอผลงาน (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2553 : 62)

ดังนั้นสำหรับภารกิจในการผลิตบัณฑิตของวิทยาลัยอิสลามศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากำหนดไว้และต้องสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาอิสลามด้วยเช่นกัน

5.2.2 ด้านการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยของวิทยาลัยอิสลามศึกษาควรศึกษาวิจัยในเชิงสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม เช่น หลักสูตรบูรณาการ วิทยาศาสตร์อิสลาม ชุรกิจอิสลาม อิสลามกับเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาที่ได้กำหนดว่า สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งอาจมีจุดเน้นในเรื่องการวิจัยที่แตกต่างกันขึ้นกับสภาพแวดล้อมและความพร้อมของแต่ละสถาบัน อย่างไรก็ตาม ทุกสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีพันธกิจนี้เป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจสถาบัน ดังนั้น จึงต้องมีระบบและกลไกควบคุมให้สามารถดำเนินการในพันธกิจด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพตามจุดเน้นเฉพาะของแต่ละสถาบัน เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกิดประโยชน์ การวิจัยจะประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์จำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) สถาบันต้องมีแผนการวิจัย มีระบบและกลไก ตลอดจนมีการสนับสนุนทรัพยากรให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน 2) คณาจารย์มีส่วนร่วมในการวิจัยอย่างเข้มแข็ง โดยบูรณาการงานวิจัยกับการจัดการเรียนการสอน และพันธกิจด้านอื่น ๆ ของสถาบัน และ 3) ผลงานวิจัยมีคุณภาพ มีประโยชน์ สนองยุทธศาสตร์ของชาติและมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2553 : 70)

สำหรับวิทยาลัยอิสลามศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการทำวิจัย นอกจากเป็นภารกิจที่มหาวิทยาลัยกำหนดแล้ว การทำวิจัยยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาและพัฒนาการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษาได้ตระหนักและส่งเสริมให้บุคลากรได้ทำการวิจัยที่สอดคล้องกับวิชาความรู้ที่เป็นอิสลามเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยให้ดียิ่งขึ้น

5.2.3 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ผลการวิจัยพบว่า การบริการวิชาการแก่สังคมวิทยาลัยอิสลามศึกษาควรส่งเสริมการนำผลการดำเนินงานจากการบริการวิชาการแก่สังคม มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการวิจัย มีการกำหนดยุทธศาสตร์การบริการวิชาการที่ชัดเจนโดยการศึกษาจุดแข็งจุดอ่อน และสำรวจความต้องการของสังคมในขณะนั้น เพื่อจะได้พัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม และขยายการบริการวิชาการให้กว้างมากขึ้นสามารถเข้าไปให้ทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ไม่เน้นเฉพาะกลุ่ม เป็นแหล่งข้อมูลอิสลามที่สมบูรณ์และครบถ้วนทุกสาขา เน้นการมีส่วนร่วมในการคิด ปฏิบัติ เป็นศูนย์กลางการศึกษาอิสลามแก่ชุมชนโดยใช้มัชยิดเป็นศูนย์กลาง จัดอบรม/ประชุม/สัมมนา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโลกมุสลิมในปัจจุบัน โดยประสานงานกับเครือข่ายต่างๆทั้งในและนอกประเทศ เชิญวิทยากรที่เป็นที่สนใจของชุมชนทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยเป็นประจำทุกเดือน อีกทั้งควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในสถาบันปอเนาะให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับนิเลาะ แวอุเซ็ง (2540) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มการบริหารของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2540 – 2549)” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริการชุมชน ควรจะให้บริการในลักษณะการสร้างรูปแบบหรือองค์ความรู้ใหม่ จัดระบบสารสนเทศและข้อมูลเกี่ยวกับอิสลามตลอดจนให้บริการชุมชนเชิงรุก โดยกำหนดเป้าหมายเนื้อหา

และกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น และสอดคล้องกับภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาที่กำหนดไว้ว่า สถาบันพึงให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในรูปแบบต่างๆ ตามความถนัด และในด้านที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญ การให้บริการทางวิชาการอาจให้เปล่าโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย หรืออาจคิดค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม โดยให้บริการทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หน่วยงานอิสระ หน่วยงานสาธารณะ ชุมชน และสังคมโดยกว้าง รูปแบบการให้บริการทางวิชาการมีความหลากหลาย เช่น การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรของสถาบัน เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ ให้คำปรึกษา ให้การอบรม จัดประชุมหรือสัมมนาวิชาการ ทำงานวิจัยเพื่อตอบคำถามต่าง ๆ หรือเพื่อชี้แนะสังคม การให้บริการทางวิชาการนอกจากเป็นการทำประโยชน์ให้สังคมแล้ว สถาบันยังได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ คือ เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์อันจะนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตร มีการบูรณาการเพื่อใช้ประโยชน์ทางการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย พัฒนาตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งงานของนักศึกษา และเป็นการสร้างรายได้ของสถาบันจากการให้บริการทางวิชาการด้วย (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2553 : 77)

5.2.4 ด้านการทำนุศิลปะและวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า การทำนุศิลปะและวัฒนธรรมวิทยาลัยอิสลามศึกษานั้นควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคม โดยไม่ขัดกับหลักการอิสลาม เช่น วัฒนธรรมความร่วมมือในการประกอบอาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจในเทศกาลสำคัญ ๆ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับสุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ (2550) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อนาคตภาพที่เป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามในทศวรรษหน้า ผลการวิจัยพบว่า ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จะมีนโยบายและแผนงานเชิงรุก มีการประยุกต์ภูมิปัญญาไทยให้มีการบูรณาการตามความเหมาะสม มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตผลงานวิจัยเพื่อการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเกิดมูลค่าเชิงพาณิชย์ได้ และสอดคล้องกับ กัทธริรา ผลงาม (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อนาคตภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2552 – 2562)” ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมีการเชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่สากล ใช้วิธีการใหม่ ๆ ควรมีการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ ต้องสร้างคุณค่าและมูลค่าในวัฒนธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ดังที่สถาบันอุดมศึกษาได้กำหนดไว้ว่าการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมถือเป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งโดยต้องวางระบบและกลไกการดำเนินงานด้านนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ซึ่งอาจมีจุดเน้นเฉพาะที่แตกต่างกันตามปรัชญา และธรรมชาติของแต่ละสถาบัน และมีการบูรณาการเข้ากับพันธกิจอื่น ๆ โดยเฉพาะการผลิตบัณฑิต รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมที่ฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม สร้างสรรค์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นรากฐานการพัฒนาความรู้ที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2553 : 80)

5.2.5 ด้านการพัฒนานักศึกษาและกิจการนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนา นักศึกษาและกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยอิสลามศึกษาควรพัฒนาห้องสมุดให้เอื้อต่อการค้นคว้า

พัฒนาห้องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์การศึกษาและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างจริงจัง ส่งเสริมพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาด้าน วิชาการ ภาษา และทักษะการใช้เทคโนโลยี ที่หลากหลายเพื่อให้สามารถแข่งขันกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ ได้ ควรสนับสนุนการศึกษาต่อของนักศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีเลิศ ออกแบบกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาให้เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่ มีความรู้และมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม มีบุคลิกภาพที่เป็นอัตลักษณ์ของวิทยาลัย โดยเฉพาะความเป็นมุสลิมที่ดี ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มศึกษา(หัลเกาะฮ.) เพื่อพัฒนาคุณภาพคุณธรรมจริยธรรม การเรียนและการใช้ชีวิตของนักศึกษา และส่งเสริมให้นักศึกษามีความเป็นสากลตามแบบอิสลาม มีความกล้า มีความเชื่อมั่น เข้าหากับกลุ่มคนได้ทุกศาสนาโดยไม่ทำให้เสียหลักการศาสนาไม่แปลกแยก ไม่แยกตัว ไม่ยึดแค่กลุ่มของตนเอง ที่สำคัญควรพัฒนานักศึกษาให้มีการแต่งกายและมารยาทที่ดีเหมาะสมกับแนวทางอิสลามและของประเทศไทย โดยมีการปลูกฝังนักศึกษาในเรื่อง คุณธรรมจริยธรรม การทำดีและการมีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม ให้นักศึกษามีอิสระในการจัดกิจกรรมต่างๆอย่างเต็มที่ โดยให้อยู่ในกรอบ แบบแผน และนโยบายของมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย เห็นได้ว่า ในภารกิจด้านการพัฒนานักศึกษาของวิทยาลัยอิสลามศึกษานั้นมีความสอดคล้องกับคำสอนของอิสลาม นั่นคือ การพัฒนานักศึกษาสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษาก็คือ คุณธรรมและจริยธรรม การบริหารการศึกษาไม่อาจที่จะแยกออกจากระบบคุณธรรมและจริยธรรม สถาบันควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีแก่สมาชิก เนื่องจากสิ่งดังกล่าวนี้จะช่วยทำให้สถาบันบรรลุจุดมุ่งหมายได้ ตัวอย่างของจริยธรรมที่ควรปฏิบัติคือ การเป็นคนมีเมตตาและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ท่านเราะฮูตมูฮัมมัด ﷺ เป็นแบบอย่างที่ดีเลิศในด้านความมีเมตตาและรักใคร่ต่อผู้อื่น ความห่วงใยของท่านเราะฮูตที่มีต่อสวัสดิภาพของบรรดาอะฮะบะฮของท่านเป็นสิ่งที่ไม่อาจสาธยายได้ (Ali Mohammad Jubran Saleh, 2551 : 64) อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

{لَقَدْ جَاءَكَ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ}

“แท้จริงมีเราะฮูตคนหนึ่งจากพวกท่านเองได้มาหาพวกท่านแล้ว เป็นที่ลำบากใจแก่เขาในสิ่งที่พวกท่านได้รับความทุกข์ยาก เป็นผู้ห่วงใยท่าน เป็นผู้เมตตา ผู้กรุณาสงสาร ต่อบรรดาผู้ศรัทธา” (อัลเตาบะฮ์ 9:128)

และยังสอดคล้องกับภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่สนับสนุนส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณสมบัติพร้อม นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักสูตร โดยกิจกรรมการพัฒนานักศึกษาแบ่งออกได้เป็นสองส่วน คือ (1) การจัดบริการแก่นักศึกษาและศิษย์เก่า ซึ่งสถาบันจัดขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักศึกษาและศิษย์เก่า และ (2) การจัดกิจกรรมนักศึกษาที่ดำเนินการโดยองค์กรนักศึกษาซึ่งได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากสถาบัน ทั้งนี้ เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนคุณลักษณะ

ของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ รวมทั้งทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2553 : 66)

ดังนั้นวิทยาลัยอิสลามจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับภารกิจในด้านการพัฒนานักศึกษาและกิจการนักศึกษาอย่างจริงจังเพื่อให้บัณฑิตของวิทยาลัยอิสลามศึกษาจบการศึกษาออกไปมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดและเป็นประชาชาติอิสลามที่มีคุณภาพ

5.2.6 ด้านการบริหารและจัดการ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารและจัดการของวิทยาลัยอิสลามศึกษาคควรนำระบบประกันคุณภาพการศึกษามาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและจัดการอย่างเคร่งครัดและจริงจังอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นหลักจริยธรรมและคุณธรรมแบบอิสลามมาเป็นเอกลักษณ์และธรรมาภิบาลในการกำกับควบคุมองค์กร เร่งรัดให้มีการประหยัดพลังงานและทรัพยากรเพื่อลดรายจ่าย แต่ต้องเน้นความถูกต้อง เหมาะสม คล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ ควรปรับปรุงหลักสูตร การศึกษาในแต่ละสาขาวิชาให้ทันสมัยอยู่เสมอและเพิ่มหลักสูตรที่เป็นความต้องการ ของสังคม และต้องพัฒนาผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร ให้มีความซื่อสัตย์ มีจรรยาบรรณ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ช่วยกันขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ ของวิทยาลัยให้บรรลุเป้าหมาย โดยไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง จะเห็นได้ว่าไม่สอดคล้องกับจรรยาบรรณ พึงบุญ ณ อุรุชา (2544) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“แนวโน้มการจัดการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2544 – 2554)” ผลการวิจัยพบว่าด้านการบริหารและการจัดการ วิทยาลัยนาฏศิลป์ควรมีโครงสร้างในการบริหาร จัดองค์กรและมหาวิทยาลัย ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ จัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานและประเมินคุณภาพของสถานศึกษามีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานเป็นแนวทางเดียวกัน ทั้ง 12 วิทยาลัยฯ มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า ทั้งสององค์กรเป็นหน่วยงานของสถาบันอุดมศึกษาแต่การให้ความสำคัญในด้านบริหารจัดการอาจมีความแตกต่างกันตามลำดับความสำคัญ โดยขึ้นอยู่กับบริบทและอัตลักษณ์ของแต่ละองค์กร ซึ่งวิทยาลัยนาฏศิลป์ ให้ความสำคัญในต่อองค์กรในภาพรวม แต่วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะเน้นและให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการตัวบุคคลในองค์กรมากกว่าโครงสร้าง มุ่งเน้นหลักจริยธรรมและคุณธรรมแบบอิสลามมาเป็นเอกลักษณ์และธรรมาภิบาลในการกำกับควบคุมองค์กร ดังที่ Ali Mohammad Jubran Saleh (2551 : 42) กล่าวว่า การบริหารไม่เพียงนำพาบุคคลในหน่วยงานสู่การทำงานที่มีประโยชน์ต่อพวกเขาและหน่วยงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประโยชน์ที่จะได้รับทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ดังนั้น การบริหารจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้นำปัจเจกคนงานไปสู่สิ่งที่ดี การบริหารในอิสลามเป็นการพัฒนาบุคคลในหน่วยงานด้วยวิธีการที่ดีที่สุด นอกเหนือจากการใช้ประโยชน์จากแรงงานของพวกเขา และในส่วนทฤษฎีการจัดการในอิสลามนั้นมีลักษณะพิเศษหลายประการที่ไม่มีในทฤษฎีอื่นๆ ซึ่งการจัดการในอิสลามได้ให้ความสนใจในด้านที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ

ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของปัจจัยภายในองค์กรหรือปัจจัยนอกองค์กร ตลอดจนตัวแปรด้านจริยธรรมของคณาจารย์ ซึ่งมีคุณลักษณะเฉพาะ คือ การจัดการในอิสลามเป็นส่วนหนึ่งของระบบทางสังคม การจัดการในอิสลามมีความรับผิดชอบในการดำเนินงานเพื่อสนองตอบความต้องการทางวัตถุของคณาจารย์ใดที่เขาทำงานอย่างเต็มความรับผิดชอบ หลักการซุรอและความร่วมมือในการจัดการ รวมทั้งการให้เกียรติต่อคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์(คนทำงาน) (อะหมัด อิบรอฮีม อูซุฮิน อ้างถึงในฮาเร๊ะ เจ๊ะโค, 2553 : 350) สอดคล้องกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา ที่มีภารกิจ การบริหาร การจัดการ การควบคุม ดูแลกิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้างขวาง กล่าวคือหาได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและความถูกต้อง ชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งจะต้องพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553 : 41 - 43) เพราะฉะนั้นการบริหารจัดการองค์กรที่มีคุณภาพคือคุณงามความดีที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า อนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564) ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการทำนุศิลาปะและวัฒนธรรม ด้านการพัฒนา นักศึกษาและกิจการนักศึกษา และด้านการบริหารและจัดการ จากผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ได้ดังนี้

5.3.1.1 จากผลการศึกษาอนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564) ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม พบว่า ข้อที่ผู้เชี่ยวชาญไม่พึงประสงค์ คือ วิทยาลัยอิสลามศึกษาเป็นแหล่งข้อมูลอิสลามที่สมบูรณ์และครบถ้วนทุกสาขา เน้นการมีส่วนร่วมในการคิด ปฏิบัติ ลดสัดส่วนการบรรยายให้ความรู้สูง ซึ่งจากข้อความดังกล่าวนี้ผู้วิจัยคิดว่าการการบรรยายให้ความรู้เป็นสิ่งจำเป็น และยังเป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้อิสลามที่สำคัญอย่างยิ่งที่วิทยาลัยอิสลามศึกษาจะต้องให้ความสำคัญและดำรงไว้ แต่อาจปรับเปลี่ยนรูปแบบลักษณะการบรรยายให้หลากหลายและทันสมัยใหม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

5.3.1.2 จากผลการศึกษาอนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564) ด้านการทำนุศิลาปะและ

วัฒนธรรม พบว่า ข้อที่ผู้เชี่ยวชาญไม่พึงประสงค์ คือ วิทยาลัยอิสลามศึกษาควรส่งเสริมหรือควรปฏิบัติเพื่อการสืบทอดหรือดำรงอยู่ซึ่งอัตลักษณ์มุสลิม-มลายู ในบริบทสมัยใหม่ และวิทยาลัยอิสลามศึกษาควรจัดโครงการ Tilawah Al-Quran เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาและเยาวชนได้แสดงความสามารถและคัดเลือกตัวแทนไปเข้าร่วมโครงการ Tilawah Al-Quran ในประเทศมาเลเซีย ซึ่งจัดขึ้น ทุกปี ในเรื่องดังกล่าวนี้ผู้วิจัยคิดว่า วิทยาลัยอิสลามควรให้ความสำคัญด้วยเช่นกันแต่ต้องเรียงลำดับความสำคัญก่อน-หลัง ตามความจำเป็นของรูปแบบต่าง ๆ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารขององค์กรอื่น ๆ ที่มีลักษณะองค์กรเหมือนกับวิทยาลัยอิสลามศึกษา

5.3.2.2 ควรศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานของบุคลากรในวิทยาลัยอิสลามศึกษา

5.3.2.3 ควรศึกษาอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในทศวรรษหน้า

Prince of Songkhla University
Pattani Campus